ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
NIAL FENNELLY
της 7ης Δεκεμβρίου 1995 *

Εισαγωγή

1. Στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ανακύπτουν πολλά ζητήματα σχετικά με την ερμηνεία της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (στο εξής: Συνθήκη ΕΚΑΧ), τη σχέση της συνθήκης αυτής με τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (στο εξής: Συνθήκη ΕΚ), την απευθείας εφαρμογή διατάξεων της Συνθήκης, το καθεστώς που διέπει τα μέτρα της Επιτροπής ενώπιον εθνικών δικαστηρίων και την ύπαρξη ενδίκων βοηθημάτων αποζημιώσεως λόγω προσβολής των δικαιωμάτων των ιδιωτών που απορρέουν από διατάξεις της Συνθήκης που έχουν απευθείας εφαρμογή. Εντούτοις, τα ζητήματα αυτά διαπλέκονται μεταξύ τους και η απάντηση στα προηγούμενα ερωτήματα επηρεάζει τη λυσιτέλεια των επομένων για την υπό κρίση υπόθεση. Η απόφαση του Δικαστηρίου σε μια παρεμφερή υπόθεση, Banks [1], παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για πολλά από τα ζητήματα αυτά.

Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

2. Τα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 41 της Συνθήκης ΕΚΑΧ [2] ο δικαστής Cresswell του High Court of Justice of England and Wales (Queen's Bench Division, Commercial Court), ανέκυψαν στο πλαίσιο αγωγής που άσκησαν ορισμένοι ιδιοκτήτες μικρών ορυχείων στη Νότια Ουαλία κατά της Powergen plc και της National Power plc. Οι ενάγουσες της κύριας δίκης είναι μέλη της South Wales Small Mines Association (ένωση μικρών ορυχείων της Νότιας Ουαλίας, στο εξής: SWSMA), που αποτελεί τμήμα της Federation of Small Mines of Great Britain (ομοσπονδία μικρών ορυχείων της Μεγάλης Βρετανίας, στο εξής: FSMGB), οργανώσεις που αντιπροσωπεύουν αμφότερες τα συμφέροντα των ιδιοκτητών των μικρών ορυχείων μεγάλου βάθους. Οι ενάγουσες εξορύσσουν άνθρακα βάσει αδειών που χορηγεί η British Coal Corporation (στο εξής: British Coal) [3]. Η Powergen plc και η National Power plc (στο εξής: Powergen και National Power, αντιστοίχως) είναι παραγωγοί ηλεκτρικής ενεργείας που διαδέχθηκαν και οι δύο τη Central Electricity Generating Board (κεντρικό συμβούλιο παραγωγής ηλεκτρισμού, στο εξής: CEGB), στην οποία είχε ανατεθεί η προμήθεια ηλεκτρικής ενεργείας στην Αγγλία και την Ουαλία και η οποία διασπάσθηκε και ιδιωτικοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό από 1ης Απριλίου 1990 [4]. Οι ενάγουσες ισχυρίζονται ότι στη National Power και στην Powergen μεταβιβάστηκαν ορισμένα δικαιώματα και

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

1 — Απόφαση της 13ης Απριλίου 1994, υπόθεση C-128/92, Συλλογή 1994, σ. I-1209.

2 — Για λόγους σαφήνειας οι διατάξεις των συνθηκών παρατίθενται εν συντομία στο κείμενο. Για παράδειγμα, το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ παρατίθεται ως άρθρο 86 ΕΚ και το άρθρο 63 της Συνθήκης ΕΚΑΧ παρατίθεται ως άρθρο 63 ΕΚΑΧ.

3 — Βάσει του άρθρου 36, παράγραφος 2, στοιχείο a, του Coal Industry Nationalisation Act του 1946 (νόμος περί εθνικοποιήσεως της ανθρακοβιομηχανίας).

4 — Οι δύο άλλοι διάδοχοι της CEGB είναι η National Grid Company plc και η Nuclear Electric plc.

υποχρεώσεις της CEGB που είχαν γεννηθεί προ της ημερομηνίας αυτής, συμπεριλαμβανομένης της υποχρεώσεως καταβολής των ποσών που ζητούνται ως αποζημίωση στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης [5].

3. Η British Coal είναι δημόσια επιχείρηση (statutory corporation), στην οποία έχει περιέλθει το μεγαλύτερο μέρος των αποθεμάτων άνθρακα στη Μεγάλη Βρετανία [6], και σαφώς ο μεγαλύτερος προμηθευτής άνθρακα στη βιομηχανία παραγωγής ηλεκτρικής ενεργείας [7]. Παρενέβη στη δίκη κατόπιν προσεπικλήσεως εκ μέρους της National Power, η οποία ζητεί εν όλω ή εν μέρει κάλυψη για την αποζημίωση που θα υποχρεωθεί ενδεχομένως να καταβάλει στις ενάγουσες.

4. Η διαφορά αφορά τους όρους υπό τους οποίους η CEGB αγόραζε άνθρακα από κυρίους μικρών ορυχείων κατά την περίοδο από το 1985 μέχρι τις 31 Μαρτίου 1990 και οι οποίοι, κατά τους ισχυρισμούς των κυρίων των εν λόγω ορυχείων, ήταν σαφώς δυσμενέστεροι από τους όρους που εξασφαλίζονται στον κύριο προμηθευτή, την British Coal όσον αφορά την ασφάλεια των συναλλαγών, την αγοραζομένη ποσότητα και την τιμή. Η British Coal είχε συνάψει μακροπρόθεσμες συμβάσεις με την CEGB για την πώληση ορισμένων ποσοτήτων του άνθρακά της σε υψηλότερες τιμές. Το 1986 η British Coal κοινοποίησε στην Επιτροπή τους όρους των συμφωνιών της με την CEGB. Νέες συμφωνίες για τις τιμές επετεύχθησαν μεταξύ της British Coal και της National Power και της Powergen με ισχύ από 1ης Απριλίου 1990. Κατόπιν κοινοποιήσεως στην Επιτροπή και δημοσιεύσεως περιλήψεως [8], οι συμφωνίες αυτές εγκρίθηκαν από την Επιτροπή με έγγραφο της 24ης Οκτωβρίου 1990.

5. Μόνον οι τρεις μεγαλύτεροι από τους κυρίους μικρών ορυχείων πωλούσαν απευθείας στην CEGB· οι λοιπές ενάγουσες προμήθευαν άνθρακα σε επιχειρηματίες που αναμείγνυαν άνθρακα διαφορετικών ποιοτήτων (περιλαμβανομένου και του άνθρακα της British Coal) για να επιτύχουν το πλέον κατάλληλο καύσιμο μείγμα και μπορούσαν στη συνέχεια να το πωλούν σε μεγαλύτερες ποσότητες απ' ό,τι οι κύριοι μικρών ορυχείων στην CEGB. Η CEGB αγόραζε επίσης μικρή ποσότητα εισαγομένου άνθρακα.

6. Η διαφορά στη μεταχείριση μεταξύ British Coal και εναγουσών ήταν, κατά τους ισχυρισμούς των τελευταίων, σαφώς δυσανάλογη προς τις οικονομίες κλίμακος μεγέθους που μπορούσε να εξασφαλίσει και την ασφάλεια που μπορούσε να παράσχει η British Coal στη CEGB. Προσάπτεται στην British Coal ότι επηρέασε τις εν λόγω πρακτικές αγοράς που εισήγαγαν δυσμενείς διακρίσεις. Αυτές και άλλες πρακτικές [9] αποτέλεσαν το αντικείμενο καταγγελίας προς την Επιτροπή που υπέβαλαν η FSMGB και η National Association of Licensed Open Cast Operators (εθνική ένωση αδειούχων ανοικτών ανθρακωρυχείων, στο εξής: NALOO) τον Μάρτιο του 1990, βάσει των άρθρων 85 και 86 της

5 — Οι ενάγουσες στηρίζονται στο άρθρο 66, παράγραφος 1, του Electricity Act του 1989.

6 — Βάσει του Coal Industry Nationalisation Act του 1946.

7 — Η βιομηχανία παραγωγής ηλεκτρικής ενεργείας χρησιμοποιεί επίσης πετρέλαιο, αέριο, και πηγές πυρηνικής και ανανεώσιμης ενέργειας.

8 — ΕΕ 1990, C 191, σ. 9.

9 — Η καταγγελία στρεφόταν επίσης κατά της πολιτικής της British Coal όσον αφορά τη χορήγηση αδειών σε ανεξάρτητους εκμεταλλευτές ορυχείων. Η πλευρά αυτή της καταγγελίας αποτελούσε το αντικείμενο της υποθέσεως C-128/92 Banks. Οι ενάγοντες στην υπόθεση εκείνη ισχυρίστηκαν ανεπιτυχώς ότι τα άρθρα 60, 65 και 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ έχουν απευθείας εφαρμογή· βλέπε περαιτέρω τη συζήτηση στο σημείο 26 κατωτέρω.

Συνθήκης ΕΚ και των άρθρων 63, παράγραφος 1, 65 και 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Την καταγγελία αυτή ακολούθησε καταγγελία της SWSMA της 5ης Ιουνίου 1990, βάσει του άρθρου 3 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου [10], στηριζόμενη μόνο στο άρθρο 86 της Συνθήκης κατά της φερομένης καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως (ή κοινής μετά την 1η Απριλίου 1990 δεσπόζουσας θέσεως της CEGB και των επιχειρήσεων που τη διαδέχθηκαν.

7. Η Επιτροπή πληροφόρησε αρχικά με έγγραφο της 28ης Αυγούστου 1990 τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία του Ηνωμένου Βασιλείου ότι θεωρούσε ότι η καταγγελία των FSMGB και της NALOO ήταν βάσιμη ως προς ορισμένα σημεία, συμπεριλαμβανομένης της φερομένης συστηματικής διακρίσεως εκ μέρους της Powergen και της National Power μεταξύ της British Coal και των κυρίων μικρών ορυχείων. Συναφώς δήλωσε ότι είχε την πρόθεση να απευθύνει την αναγκαία σύσταση προς τις αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου βάσει του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Το Υπουργείο Ενεργείας του Ηνωμένου Βασιλείου προέβη στη συνέχεια σε προσφορές προς τη NALOO, την FSMGB και την SWSMA εκ μέρους της British Coal, της Powergen και της National Power προκειμένου να διευθετηθούν τα ζητήματα που ανέκυψαν στο πλαίσιο των καταγγελιών. Οι προσφορές τελούσαν υπό την προϋπόθεση της ανακλήσεως των καταγγελιών και της παραιτήσεως από κάθε δικαίωμα αποζημιώσεως για την περίοδο προ της 1ης Απριλίου 1990. Οι όροι αυτοί απορρίφθηκαν αλλά οι εταιρίες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας εφάρμοσαν μονομερώς τους προταθέντες ευνοϊκότερους όρους αγοράς άνθρακα, με αναδρομική ισχύ από την 1η Απριλίου 1990.

8. Η Επιτροπή απέρριψε και τις δύο καταγγελίες με έγγραφο της 23ης Μαΐου 1991. Θεώρησε ότι οι υποβληθείσες βάσει των άρθρων 63 και 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ και των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ καταγγελίες ήταν δικαιολογημένες καθόσον αφορούσαν την κατάσταση μετά την 1η Απριλίου 1990, ημερομηνία θέσεως σε εφαρμογή των νέων συμβάσεων περί προμηθείας άνθρακα, αλλά ότι οι νέοι όροι αγοράς που πρότεινε η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου έθεσαν τέρμα στην παράβαση [11]. Η απόφαση δεν αφορούσε τις συμβάσεις αγοράς άνθρακα της CEGB για την περίοδο προ της 1ης Απριλίου 1990. Με την απόφασή της η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 63 της Συνθήκης ΕΚΑΧ είχε εφαρμογή στις συμβάσεις και ότι η National Power και η Powergen κατείχαν από κοινού δεσπόζουσα θέση μεταξύ των αγοραστών άνθρακα στην Αγγλία και την Ουαλία, όπου υπήρχαν ελάχιστες άλλες βιομηχανίες που αγόραζαν άνθρακα.

9. Η αγωγή στην υπό κρίση υπόθεση ασκήθηκε στις 11 Ιουνίου 1991 ενώπιον του Commercial Court of the Queen's Bench Division of the High Court of Justice of England and Wales. Οι ενάγουσες ζητούν αποζημίωση και από τις τέσσερις εταιρίες που διαδέχθηκαν τη CEGB για προβαλλόμενες παραβάσεις του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΚ εκ μέρους της CEGB, όσον αφορά τις συμβάσεις αγοράς άνθρακα για την περίοδο από το 1985 έως τις 31 Μαρτίου 1990. Η υπόθεση διαγράφηκε στη συνέχεια ως προς δύο από τις εταιρίες αυτές (τη National Grid Company plc και τη Nuclear Electric plc), λόγω του τρόπου κατανομής του παθητικού της CEGB κατά

10 — Κανονισμός 17/62 του Συμβουλίου, πρώτος κανονισμός για την εφαρμογή των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25).

11 — Η απόφαση της Επιτροπής που περιλαμβάνεται στο ίδιο έγγραφο και κατά την οποία οι συμφωνίες χορηγήσεως αδείας που τροποποίησε η British Coal συνιστούσαν παράβαση του άρθρου 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ αποτελεί το αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως που άσκησε η NALOO ενώπιον του Πρωτοδικείου (Τ-57/91). Η εκδίκαση της υποθέσεως αυτής ανεστάλη από τον πρόεδρο του Πρωτοδικείου, σύμφωνα με το άρθρο 47 του πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του δικαστηρίου ΕΚΑΧ μέχρις ότου το Δικαστήριο εκδώσει την απόφασή του στην υπόθεση Banks και ήδη εκκρεμεί.

την αναδιοργάνωση της βιομηχανίας προμηθείας ηλεκτρικής ενεργείας. Οι ενάγουσες έλαβαν αργότερα άδεια από το High Court να διευρύνουν την αγωγή τους ώστε να περιλάβουν ισχυρισμούς στηριζόμενους στα άρθρα 4 και 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

10. Οι κυριότεροι ισχυρισμοί που προέβαλαν οι διάδικοι ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου είναι οι εξής:

i) οι ενάγουσες ισχυρίζονται ότι η CEGB προέβη σε παράνομη διάκριση σε βάρος τους κατά την κρίσιμη περίοδο· η National Power και η Powergen αρνούνται οποιαδήποτε παράνομη διάκριση αντίθετη προς το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ ή προς τα άρθρα 4 ή 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ·

ii) οι ενάγουσες ισχυρίζονται ότι το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ και το άρθρο 63 της Συνθήκης ΕΚΑΧ μπορούν να εφαρμοσθούν παράλληλα επί του ιδίου ζητήματος και ότι η National Power και η Powergen δεσμεύονται από τη σχετική διαπίστωση της Επιτροπής στην από 23 Μαΐου 1991 απόφασή της· η National Power και η Powergen αντιτείνουν ότι οποιαδήποτε παράνομη διάκριση εκ μέρους της CEGB εμπίπτει αποκλειστικά στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, ότι το διατακτικό της αποφάσεως της Επιτροπής της 23ης Μαΐου 1991 συνίσταται στην απόρριψη της καταγγελίας, οπότε οι εναγόμενοι δεν θα μπορούσαν να προσβάλουν ενδεχόμενη διαπίστωση που περιλαμβάνεται στην εν λόγω απόφαση όσον αφορά το εφαρμοστέο δίκαιο ή οποιαδήποτε σχετική παράβαση και ότι η απόφαση δεν καθορίζει αν οι ισχυρισμοί των εναγουσών διέπονται από το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ ή από το άρθρο 63 της Συνθήκης ΕΚΑΧ ή την κατάλληλη ερμηνεία του άρθρου 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ ή αν συνέτρεχε παράνομη διάκριση αντίθετη είτε προς το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ είτε προς το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ κατά τη σχετική περίοδο·

iii) οι ενάγουσες υποστηρίζουν ότι το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ έχει εφαρμογή ακόμη και αν το άρθρο 63 της Συνθήκης ΕΚΑΧ δεν τυγχάνει εφαρμογής, ότι το άρθρο 4 έχει άμεσο αποτέλεσμα και μπορεί να θεμελιώσει αγωγή αποζημιώσεως ενώπιον εθνικού δικαστηρίου και ότι το άρθρο 63 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, σε συνδυασμό με το άρθρο 4 της Συνθήκης ΕΚΑΧ ή αφ' εαυτού, έχει άμεσο αποτέλεσμα και μπορεί να θεμελιώσει αγωγή αποζημιώσεως ενώπιον εθνικού δικαστηρίου· η National Power και η Powergen αντέκρουσαν όλους αυτούς τους ισχυρισμούς.

11. Το High Court of Justice of England and Wales υπέβαλε αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως προς το Δικαστήριο στις 13 Ιανουαρίου 1994 επί πέντε ερωτημάτων· ένα έκτο ερώτημα προστέθηκε στις 12 Μαΐου 1994. Τα ερωτήματα έχουν ως εξής:

«1) Στην περίπτωση κατά την οποία ένας αγοραστής που αγοράζει άνθρακα για δική του χρήση και δεν αποτελεί επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 80 της Συνθήκης ΕΚΑΧ κατηγορείται ότι προέβη σε δυσμενή διάκριση όσον

αφορά την τιμή, την ποσότητα και άλλους όρους που διέπουν την αγορά άνθρακα που παράγουν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 80 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, πρέπει η κατηγορία αυτή να εξετασθεί στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ, της Συνθήκης ΕΚ ή αμφοτέρων;

2) Αν και καθόσον η κατηγορία αυτή πρέπει να εξετασθεί στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ:

α) Υπέχει ο εν λόγω αγοραστής κάποια υποχρέωση από τα άρθρα 4 και/ή 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, μπορεί να επιδιωχθεί η εκπλήρωση της υποχρεώσεως αυτής ενώπιον εθνικού δικαστηρίου;

γ) Υπάρχει τέτοιου είδους υποχρέωση, η εκπλήρωση της οποίας μπορεί να επιδιωχθεί έναντι του παραγωγού άνθρακα και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, υπό ποιες συνθήκες; Συγκεκριμένα, υπάρχει τέτοια υποχρέωση έναντι του παραγωγού που πωλεί τον άνθρακα που παράγει σε ανεξάρτητο επιχειρηματία ο οποίος τον αναμειγνύει με άνθρακα από άλλες πηγές και παράγει μείγμα το οποίο πωλεί ο ίδιος στον αγοραστή;

δ) Επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο να υπάρχει η δυνατότητα ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως για παράβαση της υποχρεώσεως αυτής από το πρόσωπο έναντι του οποίου υπάρχει η υποχρέωση αυτή και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, υπό ποιες συνθήκες;

3) Εάν και καθόσον η προαναφερθείσα κατηγορία πρέπει να εξετασθεί στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚ:

α) Υπέχει ο αγοραστής υποχρέωση από το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ έναντι του παραγωγού άνθρακα η εκπλήρωση της οποίας μπορεί να επιδιωχθεί ενώπιον εθνικού δικαστηρίου και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, υπό ποιες συνθήκες; Ειδικότερα υπάρχει τέτοια υποχρέωση έναντι του παραγωγού ο οποίος πωλεί τον άνθρακα που παράγει σε ανεξάρτητο επιχειρηματία, ο οποίος τον αναμειγνύει με άνθρακα από άλλες πηγές και παράγει μείγμα το οποίο πωλεί ο ίδιος στον αγοραστή;

β) Επιβάλλει το κοινοτικό δίκαιο να υπάρχει η δυνατότητα ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως για παράβαση της υποχρεώσεως αυτής από το πρόσωπο έναντι του οποίου υπάρχει η υποχρέωση αυτή και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, υπό ποιες συνθήκες;

γ) Για να καθοριστεί αν η φερομένη καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης έχει το απαιτούμενο αποτέλεσμα επί του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών, πρέπει το οικείο αποτέλεσμα να κριθεί μόνο με αναφορά στις αγορές στις οποίες έχει δυνάμει πρόσβαση ο άνθρακας που παράγουν οι διάδικοι, οι οποίοι επικαλούνται παράβαση του άρθρου 86, και τον οποίο πωλούν σε επιχειρηματίες που τον αναμειγνύουν με άνθρακα από άλλες πηγές ή σε επιχειρηματία που αγοράζει τον άνθρακα για δική του χρήση, ή με αναφορά σε άλλα κριτήρια και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, σε ποια;

4) Εξαρτώνται, και σε ποιο βαθμό, οι απαντήσεις στα ερωτήματα 2 και/ή 3 από:

α) προηγούμενη απόφαση της Επιτροπής, σύσταση προς το κράτος μέλος και/ή μεταγενέστερη παράβαση των εθνικών εκτελεστικών μέτρων και/ή

β) τη θέσπιση άλλων μέτρων ή την ολοκλήρωση άλλων διαδικασιών και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ποιων;

5) Σε ποιο βαθμό είναι η απόφαση της Επιτροπής που περιέχεται στο από 23 Μαΐου 1991 έγγραφο, κατά το μέρος που αφορά την προμήθεια άνθρακος σε γεννήτριες ηλεκτρικού ρεύματος, καθοριστική ως προς τα πραγματικά ή νομικά ζητήματα που ανακύπτουν εν προκειμένω ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, αν ληφθούν υπόψη οι ιδιαίτερες συνθήκες εκδόσεώς της;

6) Σε περίπτωση κατά την οποία ένας παραγωγός άνθρακα που αποτελεί επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 80 της Συνθήκης ΕΚΑΧ κατηγορείται ότι προκάλεσε τη, ή μετέσχε στη, δημιουργία της δυσμενούς διακρίσεως που περιγράφεται στο ερώτημα 1, σε βάρος άλλων επιχειρήσεων παραγωγής άνθρακα, λόγω των τιμών και των συνθηκών υπό τις οποίες η πρώτη αναφερθείσα επιχείρηση πώλησε τον άνθρακα στον αγοραστή στον οποίο αναφέρεται το ερώτημα 1, πρέπει η κατηγορία αυτή να εξετασθεί στο πλαίσιο της Συνθήκης ΕΚΑΧ, της Συνθήκης ΕΚ ή αμφοτέρων;»

Όπως έχω ήδη αναφέρει τα ερωτήματα αυτά διαπλέκονται στενά μεταξύ τους, οπότε οι απαντήσεις σε ορισμένα από αυτά θα καθορίσουν τη σημασία των λοιπών για την υπό κρίση περίπτωση. Ειδικότερα, η απάντηση στο πρώτο ερώτημα αποτελεί σε μεγάλο βαθμό προϋπόθεση για την απάντηση στα επόμενα.

12. Οι επιχειρήσεις (στο εξής: επιχειρήσεις ΕΚΑΧ) ορίζονται στο άρθρο 80 της συνθήκης ΕΚΑΧ ως «εκείνες που ασκούν δραστηριότητα παραγωγής στον τομέα άνθρακα και χάλυβα (...)· εξάλλου, όσον

αφορά τα άρθρα 65 και 66 και τις πληροφορίες τις απαιτούμενες για την εφαρμογή των άρθρων αυτών, ως και τις προσφυγές που ασκούνται σχετικώς, είναι επιχειρήσεις κατά την έννοια της παρούσας Συνθήκης, οι επιχειρήσεις ή οργανισμοί που ασκούν συνήθως δραστηριότητα διανομής άλλη από την πώληση για οικιακή κατανάλωση ή σε βιοτεχνίες». Είναι σαφές ότι οι ενάγουσες και η British Coal είναι επιχειρήσεις ΕΚΑΧ. Είναι επίσης σαφές ότι η National Power και η Powergen δεν είναι επιχειρήσεις ΕΚΑΧ· ούτε φυσικά ήταν η CEGB.

Το πρώτο ερώτημα

13. Στο ερώτημα αυτό μπορεί να δοθεί απάντηση μόνον εφόσον τεθούν ορισμένα επικουρικά ερωτήματα τα οποία θα εξετάσω με την ακόλουθη σειρά:

i) Ποιο είναι το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ; Διέπει εν όλω ή εν μέρει τα *πραγματικά περιστατικά* της υπό κρίση υποθέσεως όπως εκτίθενται από το αιτούν δικαστήριο;

ii) Ποια είναι η σχέση μεταξύ των άρθρων 63, παράγραφος 1, και 4, στοιχείο β', της Συνθήκης ΕΚΑΧ; Μπορεί το άρθρο 4, στοιχείο β', να εφαρμοστεί αυτοτελώς, είτε εκ παραλλήλου με άλλο άρθρο είτε ελλείψει άλλου άρθρου;

iii) Επιτρέπει το άρθρο 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ την εφαρμογή του άρθρου 86 της συνθήκης αυτής στην υπό κρίση υπόθεση είτε παράλληλα με άλλη διάταξη είτε ελλείψει άλλης διατάξεως;

i) Το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ

14. Το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ ορίζει τα εξής:

«Αν η Επιτροπή διαπιστώνει ότι γίνονται συστηματικά διακρίσεις από αγοραστές, ιδίως δυνάμει ρητρών που διέπουν τις προμήθειες των οργανισμών του δημόσιου τομέα, απευθύνει στις ενδιαφερόμενες κυβερνήσεις τις αναγκαίες συστάσεις.» [12]

15. Οι ενάγουσες προέβαλαν δύο σημαντικούς περιορισμούς όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου αυτού. Καταρχάς, ισχυρίζονται ότι το άρθρο 63, παράγραφος 1, αφορά μόνον τις σχετικές με *τις τιμές* διακρίσεις και όχι ζητήματα όπως την ποσότητα του άνθρακα που πρέπει να χορηγηθεί ή τους όρους των συμβάσεων προμηθείας. Καίτοι η διατύπωσή του δεν περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του, εντάσσεται στο κεφάλαιο 5 (που φέρει τον τίτλο «Τιμές») του τίτλου ΙΙΙ. Δεύτερον, ισχυρίζονται ότι, στο πλαίσιο του κεφαλαίου 5, συνολικώς θεωρουμένου, και υπό το φως του άρθρου 63, παράγραφοι 2 και 3, ειδικότερα, ο όρος «αγοραστής» του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ σημαίνει μόνο «αγοραστής με σκοπό τη μεταπώληση». Βάσει αυτής της σκέψεως το άρθρο δεν έχει εφαρ-

12 — Η σύσταση ορίζεται στο άρθρο 14 της Συνθήκης ΕΚΑΧ όπως ορίζεται η οδηγία στη Συνθήκη ΕΚ: «συνεπάγεται υποχρέωση ως προς τους σκοπούς τους οποίους τάσσει, αλλά αφήνει σε εκείνους προς τους οποίους απευθύνεται την επιλογή των καταλλήλων μέσων για την επίτευξη των σκοπών αυτών».

μογή σε αγοραστές για δική τους χρήση όπως οι εναγόμενοι.

16. Δεν είμαι πεπεισμένος για την ορθότητα κανενός από τα επιχειρήματα αυτά. Ένας τίτλος είναι ενδεικτικός του χαρακτήρα ενός κεφαλαίου αλλά δεν καθορίζει το ουσιαστικό πεδίο εφαρμογής του. Οι διατάξεις του κεφαλαίου 5 αναφέρονται ορισμένες φορές ρητώς μόνο σε τιμές και ορισμένες φορές σε ζητήματα παρεμπίπτοντα, όπως οι όροι πωλήσεως [13].

17. Επιπλέον, όπερ και σημαντικότερο, είναι αδύνατον να καθοριστεί αν μια ειδική τιμή συνιστά δυσμενή διάκριση (υπό την έννοια αντικειμενικά αδικαιολόγητης δραστηριότητας) χωρίς να ληφθούν υπόψη οι λοιποί όροι των υπό σύγκριση συμβάσεων. Για τον λόγο αυτό δεν θεωρώ ότι η κρίση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Banks ότι δηλαδή η θέση του άρθρου 60 στο κεφάλαιο 5 του τίτλου ΙΙΙ της Συνθήκης ΕΚΑΧ «δείχνει ότι αφορά μόνο τις αθέμιτες πρακτικές και τις πρακτικές που εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις στον τομέα των τιμών των προϊόντων» [14] περιορίζει το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1. Επιπλέον, το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της εξετάσεως του άρθρου 60 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, ασχολήθηκε κυρίως με το γεγονός ότι η British Coal είχε αναλάβει τη δέσμευση να χορηγεί άδειες εξορύξεως άνθρακα και όχι να πωλεί προϊόντα.

13 — Βλ. άρθρο 60, παράγραφος 2, στοιχείο α', και 63, παράγραφος 2, στοιχείο α', της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

14 — Απόφαση Banks, σκέψη 13.

18. Ο ορισμός των εισαγουσών διακρίσεων πρακτικών του άρθρου 60, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ ως «εφαρμογή (...) ανίσων όρων επί συγκρισίμων συναλλαγών» ισχύει επίσης για το άρθρο 63, καίτοι, κατά την άποψή μου θα πρέπει να περιλαμβάνει και την αντίθετη περίπτωση κατά την οποία ίσοι όροι εφαρμόζονται επί μη συγκρισίμων συναλλαγών [15], καθώς και να προϋποθέτει ότι οι διαφορές ως προς τους όρους των συναλλαγών πρέπει να είναι ανάλογες προς τις διαφορές μεταξύ των συναλλαγών [16]. Για την εφαρμογή του άρθρου 63, παράγραφος 3, (το οποίο παρέχει στην Επιτροπή την εξουσία να επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής των κανόνων του άρθρου 60, παράγραφος 1, σε επιχειρήσεις και οργανισμούς διανομής), θεωρούνται συγκρίσιμες οι συναλλαγές οι οποίες:

«α) συνάπτονται με αγοραστές:

— που είναι ανταγωνιστές ή

— που παράγουν όμοια ή ομοειδή προϊόντα ή

15 — Βλ. αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 1984, υπόθεση 106/83, Sermide, Συλλογή 1984, σ. 4209, σκέψη 28, και της 15ης Σεπτεμβρίου 1982, υπόθεση 106/81, Kind κατά ΕΟΚ, Συλλογή 1982, σ. 2885, σκέψη 24.

16 — Βλ. π.χ. άρθρο 11, παράγραφος 1, της συστάσεως 1835/81/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 3ης Ιουλίου 1981, στα κράτη μέλη περί της υποχρεώσεως δημοσιεύσεως τιμοκαταλόγων και όρων πωλήσεως, καθώς και απαγορευμένων πρακτικών στο εμπόριο χάλυβα, (ΕΕ 1981, L 184, σ. 9): «δεν θεωρούνται άνισοι όροι οι διαφορετικοί όροι τους οποίους εφαρμόζει ένας έμπορος χάλυβα σε συγκρίσιμες συναλλαγές, εφόσον λαμβάνονται δεόντως υπόψη διαφορές κατά τις παροχές υπηρεσιών ή τον διακανονισμό των συναλλαγών».

— που πληρούν την ίδια εμπορική λειτουργία

και

β) αφορούν όμοια ή ομοειδή προϊόντα·

και

γ) δεν διαφέρουν αισθητά κατά τα λοιπά ουσιώδη εμπορικά τους χαρακτηριστικά» [17].

19. Η προσέγγιση αυτή ισχύει για το σύνολο του άρθρου 63. Ουσιώδη εμπορικά χαρακτηριστικά συμβάσεως αγοράς όπως η διάρκεια ισχύος της συμβάσεως και η ποιότητα και η ποσότητα των προμηθευτέων εμπορευμάτων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εξέταση του ζητήματος αν οι καθορισθείσες τιμές εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις [18]. Με άλλα λόγια, κάθε όρος της συμβάσεως έχει την τιμή του. Στο πλαίσιο σχέσεως εντός αγοράς, τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν να αποδεχθούν λίαν επαχθείς ή δυσμενείς όρους όσον αφορά τις προθεσμίες παραδόσεως, την ποσότητα, την ασφάλεια κ.λπ. εφόσον μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη διαπραγματευτική τους δύναμη για να εξασφαλίσουν κατάλληλο αντιστάθμισμα έναντι των αυξημένων δυσκολιών, εξόδων και κινδύνου. Το άρθρο 63 αποσκοπεί να διασφαλίσει ότι οι διαπραγματεύσεις αυτές θα διεξάγονται χωρίς εμπόδια που δεν ασκούν επιρροή από οικονομικής πλευράς και επομένως στη διασφάλιση του ότι στην αγορά θα επικρατούν τιμές που ανταποκρίνονται στους λοιπούς ουσιώδεις όρους της συμβάσεως (ήτοι τιμές που δεν εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις). Εάν οι διαφορές σε ουσιώδεις όρους δεν αντικατοπτρίζονται στις τιμές, τούτο συνιστά δυσμενή διάκριση στον τομέα των τιμών όπως ακριβώς και η εφαρμογή άνισων τιμών σε ουσιωδώς παρεμφερείς συναλλαγές. Καταλήγω επομένως στο συμπέρασμα ότι δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί η τιμή ως μεμονωμένο τμήμα των συμβάσεων αγοράς ή να περιοριστεί το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1, σε δυσμενείς διακρίσεις όσον αφορά την τιμή χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προβαλλομένη δυσμενής διάκριση σε σχέση με την ποσότητα την οποία αφορά η σύμβαση και τη διάρκεια της συμβάσεως.

20. Με το δεύτερο επιχείρημά τους σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 63 οι ενάγουσες ζητούν από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τον όρο «αγοραστής» σαν να συνοδευόταν από τις λέξεις «για μεταπώληση». Υπέρ μιας τόσο σημαντικής προσθήκης χρειάζεται να συνηγορούν πειστικοί λόγοι, ιδίως καθόσον θα περιόριζε το πεδίο εφαρμογής του άρθρου και τις εξουσίες της Επιτροπής που στηρίζονται σ'αυτό. Το άρθρο 63, εν αντιθέσει προς τα άρθρα 60, 65 και 66 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, αφορά ειδικά τους αγοραστές. Εάν διευρυνθεί το πεδίο εφαρμογής του άρθρου αυτού πέραν των επιχειρήσεων ΕΚΑΧ δεν συντρέχει λόγος να γίνει διάκριση μεταξύ αγοραστών για μεταπώληση

17 — Άρθρο 10 της συστάσεως 1835/81/ΕΚΑΧ της Επιτροπής (η προσθήκη εμφάσεως είναι δική μου).

18 — Η σχέση μεταξύ τιμής αφενός και ποσότητας και διάρκειας της συμβάσεως αφετέρου μνημονεύεται στο άρθρο 2 της αποφάσεως 72/442/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1972 (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 103), περί τροποποιήσεως της αποφάσεως 4/53, της 12ης Φεβρουαρίου 1953, περί των όρων δημοσιεύσεως των τιμοκαταλόγων και των όρων πωλήσεως που εφαρμόζονται από τις επιχειρήσεις της βιομηχανίας άνθρακος και σιδηρομεταλλεύματος (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 3) και αναφέρεται στις πριμοδοτήσεις ποσότητας και ποιότητας.

και αγοραστών για δική τους χρήση [19]· επιπλέον η διάκριση αυτή θα ήταν ασυνεπής προς την ευρεία απαγόρευση των διακρίσεων του άρθρου 4, στοιχείο β', την οποία θα αναπτύξω περαιτέρω στη συνέχεια.

21. Είναι αληθές ότι το άρθρο 63, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, καθόσον αφορά αγοραστές, αφορά μόνον αγοραστές με σκοπό τη μεταπώληση, όπως ισχυρίστηκαν οι ενάγουσες. Η παράγραφος αυτή παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να απαιτήσει από τις επιχειρήσεις (ήτοι από τους παραγωγούς, κατά την έννοια του άρθρου 63) να μεταβιβάσουν στους πελάτες τους (ήτοι στους αγοραστές) [20], μέσω των όρων πωλήσεως, την υποχρέωση συμμορφώσεως προς κανόνες που θεσπίζει η Επιτροπή κατ' εφαρμογή του άρθρου 5 του τίτλου ΙΙΙ της Συνθήκης. Ομοίως, το άρθρο 63, παράγραφος 3, ρητώς παρέχει στην Επιτροπή την εξουσία να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως αθέμιτων πρακτικών ανταγωνισμού, πρακτικών που εισάγουν διακρίσεις και άλλων πρακτικών στον τομέα των τιμών (εκ μέρους αγοραστών) του άρθρου 60, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, σε «επιχειρήσεις ή οργανισμούς που ασκούν δραστηριότητα διανομής στον τομέα του άνθρακα και του χάλυβα». Το αντικείμενο των παραγράφων αυτών μπορεί να αφορά μόνον επιχειρήσεις ή οργανισμούς διανομής. Οι διατάξεις αυτές δεν μπορούν επομένως να περιορίσουν το ευρύτερο πεδίο εφαρμογής διατάξεως όπως το άρθρο 63, παράγραφος 1, που περιλαμβάνει γενική υποχρέωση την οποία μπορεί να υπέχουν όλοι οι αγοραστές.

19 — Το άρθρο 80 της Συνθήκης ΕΚΑΧ ορίζει τους διανομείς ως επιχειρήσεις ΕΚΑΧ μόνο για τους σκοπούς των άρθρων 65 και 66 της συνθήκης αυτής.

20 — Ο όρος αγοραστές χρησιμοποιείται στο αυθεντικό γαλλικό κείμενο της Συνθήκης και στις δύο παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 63, ενώ το άρθρο 63, παράγραφος 1, χρησιμοποιεί τον όρο «purchaser» στα αγγλικά και το άρθρο 63, παράγραφος 2, τον όρο «customer» (πελάτη) σε ένα σημείο και «purchaser» σε άλλο. Τόσο από τα συμφραζόμενα όσο και από τη σύγκριση των γλωσσικών κειμένων προκύπτει ότι οι αγγλικοί όροι είναι συνώνυμοι.

22. Αφού κατέληξα στο συμπέρασμα αυτό όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, θεωρώ προφανές ότι τα πραγματικά περιστατικά που επικαλούνται οι ενάγουσες στην υπό κρίση υπόθεση εμπίπτουν σ' αυτό. Θα εκθέσω κατωτέρω τις συνέπειες του άρθρου 63, παράγραφος 1, σε περίπτωση αδράνειας της Επιτροπής. Αρκεί να αναφέρω στο σημείο αυτό ότι αν η Επιτροπή είχε θεωρήσει ότι η συστηματική δυσμενής διάκριση που επικαλούνται οι ενάγουσες όντως έλαβε χώρα κατά την κρίσιμη περίοδο και ότι δεν ήταν δικαιολογημένη από τις αντικειμενικές και οικονομικής φύσεως διαφορές μεταξύ της καταστάσεως της British Coal, αφενός, και των κυρίων μικρών ορυχείων και επιχειρηματιών που αναμειγνύουν τον άνθρακα, αφετέρου, ως προμηθευτών της CEGB, θα ήταν υποχρεωμένη, βάσει του άρθρου 63, παράγραφος 1, να απευθύνει τις αναγκαίες συστάσεις στην Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου.

ii) Η σχέση του άρθρου 63, παράγραφος 1, προς το άρθρο 4, στοιχείο β', της Συνθήκης ΕΚΑΧ

23. Κατά το άρθρο 4 της Συνθήκης ΕΚΑΧ «θεωρούνται ότι δεν συμβιβάζονται με την κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα» (ορισμένες μορφές συμπεριφοράς οι οποίες «καταργούνται κατά συνέπεια και απαγορεύονται εντός της Κοινότητας», μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται «β) τα μέτρα ή κάθε πρακτική που εισάγουν διάκριση μεταξύ παραγωγών, μεταξύ αγοραστών ή μεταξύ καταναλωτών, ιδίως όσον αφορά τους όρους των τιμών της παραδόσεως και τα τιμολόγια των μεταφορών (...)». Πρέπει να γίνουν δύο προκαταρκτικές παρατηρήσεις όσον αφορά τη διάταξη αυτή.

24. Πρέπει να εξετάσω καταρχάς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, στοιχείο β', της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4, στοιχείο β', είναι ευρύτερο, κατά μία έννοια, από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, καθόσον δεν περιορίζεται ρητώς σε *συστηματική* διάκριση. Κατά τα λοιπά έχει το ίδιο πεδίο εφαρμογής με το άρθρο 63, παράγραφος 1, διότι αφορά επίσης τις διακρίσεις γενικώς, ενώ οι περιπτώσεις διακρίσεων όσον αφορά τους όρους των τιμών και της παραδόσεως ή τα τιμολόγια των μεταφορών αποτελούν απλώς χαρακτηριστικά παραδείγματα. Εξάλλου, το άρθρο 4, στοιχείο β', αφορά τη διάκριση εκ μέρους πωλητών (μεταξύ αγοραστών και μεταξύ καταναλωτών) καθώς και εκ μέρους αγοραστών (μεταξύ παραγωγών και, εμμέσως, μεταξύ αγοραστών με σκοπό τη μεταπώληση). Επομένως, το άρθρο 4, στοιχείο β', αντικατοπτρίζει το περιεχόμενο του άρθρου 60 της Συνθήκης ΕΚΑΧ όσον αφορά τη διάκριση στην οποία προβαίνουν οι πωλητές καθώς και το περιεχόμενο του άρθρου 63 όσον αφορά τη διάκριση στην οποία προβαίνουν οι αγοραστές. Το γεγονός ότι δεν αφορά μόνον επιχειρήσεις ΕΚΑΧ όπως ορίζονται στο άρθρο 80 καταδεικνύει το ευρύ προσωπικό πεδίο εφαρμογής του. Εκ πρώτης όψεως το άρθρο αυτό διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της απαγορεύσεως δυσμενών διακρίσεων ώστε να καταλαμβάνει ευρεία κατηγορία αγοραστών οι οποίοι διαφορετικά δεν υπόκεινται στους όρους της Συνθήκης ΕΚΑΧ, όπως το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, όπως ερμηνεύθηκε ανωτέρω, το οποίο επιρρωννύει κατά κάποιο τρόπο την ερμηνεία αυτή.

25. Στην προαναφερθείσα υπόθεση Banks το Δικαστήριο έκρινε τα εξής όσον αφορά τη σχέση του άρθρου 4, στοιχείο δ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ, αφενός, προς τα άρθρα 65 και 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, αφετέρου:

«Οι διατάξεις του άρθρου 4 έχουν αυτοτελή εφαρμογή μόνον ελλείψει ειδικοτέρων κανόνων· όταν επαναλαμβάνονται ή ρυθμίζονται με λεπτομέρειες σε άλλες διατάξεις της Συνθήκης, οι κανόνες δικαίου που αναφέρονται στην ίδια διάταξη πρέπει να λογίζονται ως ενιαίο σύνολο και να εφαρμόζονται συγχρόνως» [21].

Η κρίση αυτή ισχύει επίσης για τη σχέση του άρθρου 4, στοιχείο β', της Συνθήκης ΕΚΑΧ προς το άρθρο 63, παράγραφος 1. Το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ περιλαμβάνει ειδικούς κανόνες όσον αφορά τα μέτρα ή τις πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις και που απαγορεύει το άρθρο 4, στοιχείο β'. Επομένως πρέπει να εξεταστούν παραλλήλως, πράγμα το οποίο υπονομεύει περαιτέρω την άποψη περί περιορισμού της εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1, σε αγοραστές με σκοπό τη μεταπώληση ή σε δυσμενείς διακρίσεις μόνον όσον αφορά τις τιμές.

26. Περαιτέρω, το άρθρο 4 της Συνθήκης ΕΚΑΧ διατυπώνει απαγόρευση ενώ το άρθρο 63, παράγραφος 1, απονέμει αρμοδιότητα στην Επιτροπή να λαμβάνει ορισμένα μέτρα κατά της συστηματικής δυσμενούς διακρίσεως εκ μέρους των αγοραστών. Μια απαγόρευση πληροί ευχερέστερα τις προϋποθέσεις της απευθείας εφαρμογής, ήτοι ότι οι διατάξεις πρέπει να είναι αρκούντως σαφείς και να μην περιέχουν αιρέσεις ώστε να παρέχουν άμεσα ατομικά δικαιώματα τα οποία πρέπει να προστατεύουν τα εθνικά δικαστήρια, από μια διάταξη η εφαρμογή της οποίας εξαρτάται από τη ρυθμιστική επέμβαση της Επιτροπής. Η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Banks παρέχει σαφείς ενδείξεις όσον αφορά τη διάκριση αυτή. Το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άρθρα 65 και 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ δεν χορηγούν δικαιώματα τα

21 — Προαναφερθείσα απόφαση Banks, σκέψη 11· βλ. επίσης αποφάσεις της 23ης Απριλίου 1956 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 7/54 και 9/54, Industries sidérurgiques luxembourgeoises κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 25, και της 21ης Ιουνίου 1958 στην υπόθεση 13/57, Wirtschaftsvereinigung Eisen-und Stahlindustrie κ.λπ. κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 275.

οποία οι ιδιώτες μπορούν να επικαλεστούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, διότι απονέμουν αποκλειστική αρμοδιότητα στην Επιτροπή να διαπιστώνει αν συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές που τείνουν να νοθεύσουν την κανονική λειτουργία του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς συνάδουν προς το άρθρο 65 και να ελέγχει βάσει του άρθρου 66, παράγραφος 7, αν επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση εκμεταλλεύονται τη θέση αυτή για την επίτευξη σκοπών αντιθέτων προς τους στόχους της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Η αποκλειστική αυτή αρμοδιότητα περιγράφεται σαφώς στο άρθρο 65, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, ενώ στην περίπτωση του άρθρου 66, παράγραφος 7, συνάγεται εμμέσως από τη διάταξη που προβλέπει τα μέτρα της Επιτροπής [22]. Δεδομένου ότι το άρθρο 4, στοιχείο δ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ δεν είχε αυτοτελή εφαρμογή στην περίπτωση εκείνη (αλλά έπρεπε να ληφθεί υπόψη, όπως προαναφέρθηκε, σε συνδυασμό με τα άρθρα 65 και 66, παράγραφος 7), δεν μπορούσε να έχει ούτε άμεσο αποτέλεσμα [23]. Από την απόφαση του Δικαστηρίου συνάγεται ενδεχομένως ότι το άρθρο 4, στοιχείο δ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ μπορεί να εφαρμοστεί άμεσα στη διαδικασία ενώπιον εθνικών δικαστηρίων στις περιπτώσεις οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής ειδικότερων κανόνων όπως οι κανόνες των άρθρων 65 και 66, παράγραφος 7, χωρίς αυτό να είναι βέβαιο.

27. Το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ παρουσιάζει ομοιότητες με το άρθρο 66, παράγραφος 7, καθόσον δεν περιλαμβάνει ρητή απαγόρευση αλλά παρέχει απλώς στην Επιτροπή την εξουσία να λαμβάνει μέτρα κατά δραστηριότητας ασυμβίβαστης προς την κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα. Από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Banks προκύπτει ότι η αρμοδιότητα της Επιτροπής βάσει του άρθρου 63, παράγραφος 1, μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως αποκλειστική. Όπως ήδη ανέφερα, τα πραγματικά περιστατικά που προβάλλουν οι διάδικοι στην παρούσα υπόθεση εμπίπτουν πλήρως στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Επομένως, το άρθρο 4, στοιχείο β', της Συνθήκης ΕΚΑΧ δεν έχει αυτοτελή εφαρμογή αλλά εφαρμόζεται μόνο σε συνδυασμό με τους ειδικούς κανόνες του άρθρου 63, παράγραφος 1. Το ζήτημα αν το άρθρο 4, στοιχείο β', εφαρμόζεται απευθείας σε περιθωριακές περιπτώσεις, που αφορούν, για παράδειγμα, μη συστηματική διάκριση εκ μέρους των αγοραστών, δεν αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση υποθέσεως όπως εκτίθεται από το παραπέμπον δικαστήριο. Καταλήγω επομένως στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 4, στοιχείο β', της Συνθήκης ΕΚΑΧ εφαρμόζεται παράλληλα προς το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ στην υπό κρίση υπόθεση, και ότι κανένα από τα άρθρα αυτά δεν απονέμει δικαιώματα τα οποία, ελλείψει μέτρων της Επιτροπής, μπορούν να προβληθούν άμεσα σε μια υπόθεση όπως η υπό κρίση από τους διαδίκους στη διαδικασία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

iii) Η σχέση του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ προς το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ

28. Το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ ορίζει τα εξής:

«Είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και απαγορεύεται, κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζουσας θέσης τους εντός της κοινής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της.

22 — Προαναφερθείσα απόφαση Banks, σκέψεις 17 και 18.
23 — Σκέψη 16.

Η κατάχρηση αυτή δύναται να συνίσταται ιδίως:

α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη δικαίων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής·

(...)

γ) στην εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδυνάμων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό·

(...).»

29. Η σχέση του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ προς το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ μπορεί να διευκρινιστεί για τις ανάγκες της παρούσας υποθέσεως με την εξέταση του ακολούθου ερωτήματος: παρέχει το άρθρο 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ τη δυνατότητα εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΚ, είτε εκ παραλλήλου με άλλη διάταξη είτε ελλείψει άλλης διατάξεως; Ενδιαφέρον παρουσιάζει ειδικότερα η δυνατότητα παράλληλης εφαρμογής.

30. Το άρθρο 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα Συνθήκη δεν τροποποιεί τις διατάξεις της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, ιδίως όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των κρατών μελών, τις εξουσίες των οργάνων της Κοινότητας αυτής και τις διατάξεις της περί της λειτουργίας της κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα.»

31. Το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει σε πολλές υποθέσεις το άρθρο 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ. Στην υπόθεση Deutsche Babcock [24], υποβλήθηκε στο Δικαστήριο το ερώτημα αν μέτρο που ελήφθη βάσει της Συνθήκης ΕΟΚ, εν προκειμένω ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1430/79 του Συμβουλίου, της 2α Ιουλίου 1979, περί της επιστροφής ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή της διαγραφής χρέους εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών [25], *μπορεί να εφαρμοστεί επί* των εμπορευμάτων που εμπίπτουν στη Συνθήκη ΕΚΑΧ. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το γράμμα του άρθρου 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ «επιβάλλει την ερμηνεία της διατάξεως υπό την έννοια ότι, εφόσον ορισμένα ζητήματα δεν αποτελούν αντικείμενο διατάξεων της Συνθήκης ΕΚΑΧ ή ρυθμίσεων που έχουν εκδοθεί βάσει της τελευταίας αυτής, η Συνθήκη ΕΟΚ και οι διατάξεις που έχουν εκδοθεί προς εκτέλεσή της μπορούν να εφαρμόζονται σε προϊόντα που εμπίπτουν στη Συνθήκη ΕΚΑΧ» [26]. Ο εν λόγω κανονισμός αφορά ζήτημα το οποίο δεν αποτελεί αντικείμενο διατάξεων της ίδιας της Συνθήκης ΕΚΑΧ ή διατάξεων που

24 — Απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1987, υπόθεση 328/85, Συλλογή 1987, σ. 5119.

25 — ΕΕ ειδ. έκδ. 11/015, σ. 162.

26 — Προαναφερθείσα απόφαση Deutsche Babcock, σκέψη 10.

έχουν εκδοθεί βάσει αυτής, δεδομένου ότι το άρθρο 72 της Συνθήκης ΕΚΑΧ απονέμει απλώς στο Συμβούλιο την εξουσία να θεσπίζει κατώτατους και ανώτατους συντελεστές για τους δασμούς, παρέχοντας στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να καθορίζουν, εντός των καθορισθέντων ορίων, τα δασμολόγιά τους κατά την εθνική τους διαδικασία. «Η είσπραξη και η επιστροφή των δασμών δεν ρυθμίζονται από τη Συνθήκη αυτή. Εφόσον επομένως δεν υπάρχουν ειδικές διατάξεις, η Συνθήκη ΕΚΑΧ ή οι εκτελεστικές αποφάσεις που έχουν εκδοθεί βάσει της Συνθήκης αυτής δεν εμποδίζουν την εφαρμογή του κανονισμού 1430/79» [27].

32. Την ίδια άποψη υιοθέτησε στις προτάσεις του επί της υποθέσεως Deutsche Babcock ο γενικός εισαγγελέας Sir Gordon Slynn. Συγκεκριμένα ανέφερε τα εξής:

«Θα ήταν πολύ εύκολο να προβλεφθεί ότι καμιά διάταξη της Συνθήκης ΕΟΚ δεν αφορά τα προϊόντα άνθρακα και χάλυβα ή τη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα, αν υπήρχε τέτοια πρόθεση. Δεν συνέβη όμως κάτι τέτοιο. Αντίθετα, ο επιβαλλόμενος περιορισμός συνίσταται στο ότι οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ "δεν τροποποιούν τις διατάξεις" της προηγούμενης συνθήκης, ιδίως όσον αφορά τα απαριθμούμενα θέματα. Η δική μου ερμηνεία είναι ότι η Συνθήκη ΕΟΚ εφαρμόζεται στον άνθρακα και τον χάλυβα, εκτός αν πρόκειται για θέματα που ρυθμίζονται από τη Συνθήκη ΕΚΑΧ ή από διατάξεις που έχουν εκδοθεί κατ' εφαρμογή της. *Εφόσον ο χώρος έχει καταληφθεί από τέτοιες διατάξεις, δεν παράγουν αποτελέσματα οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΟΚ*» [28].

Ο γενικός εισαγγελέας παρατήρησε ότι δεν έχουν θεσπισθεί καθόλου κανόνες κατ' εκτέλεση της Συνθήκης ΕΚΑΧ, σχετικά με την επιστροφή ως αχρεωστήτως εισπραχθέντων ή τη διαγραφή χρέους εισαγωγικών ή εξαγωγικών δασμών και θεώρησε ότι ο κανονισμός ΕΟΚ στην προκειμένη περίπτωση δεν αντιποιείται εξουσίες των κυβερνήσεων των κρατών μελών στον τομέα της εμπορικής πολιτικής (άρθρο 71 της Συνθήκης ΕΚΑΧ) ή δικαιώματα που απονέμει η Συνθήκη ΕΚΑΧ στα κράτη μέλη ούτε θίγει τις εξουσίες που εξακολουθούν να έχουν στον φορολογικό τομέα [29]. Το Δικαστήριο δεν εξέτασε ρητώς το τελευταίο αυτό ζήτημα στην υπόθεση Deutsche Babcock.

33. Στις προτάσεις του επί της υποθέσεως Banks ο γενικός εισαγγελέας Van Gerven αναφέρθηκε στην απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Deutsche Babcock αλλά πρόσθεσε ότι «η Συνθήκη ΕΚΑΧ περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό ειδικών διατάξεων στον τομέα του ανταγωνισμού — μερικές από τις οποίες εφαρμόζονται εν προκειμένω — ώστε σε υποθέσεις οι οποίες επικεντρώνονται σε ζητήματα που προκύπτουν σ' αυτόν τον τομέα, η επικουρική εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης ΕΟΚ έχει πολύ λιγότερη σημασία» [30]. Η άποψη αυτή δεν αποκλείει καταρχήν την ενδεχόμενη εφαρμογή των διατάξεων περί ανταγωνισμού της Συνθήκης ΕΚ σε υποθέσεις που εμπίπτουν

27 — Σκέψεις 12 και 13.

28 — Υπόθεση 328/85 Deutsche Babcock, Συλλογή 1987, σ. 5131 (η υπογράμμιση δική μου).

29 — Προτάσεις επί της υποθέσεως Deutsche Badcock, Συλλογή 1987, σ. 5132.

30 — Προτάσεις επί της υποθέσεως Banks, σημείο 8.

στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ, εκτός από εξαιρετικές, περιθωριακές περιπτώσεις. Εντούτοις, η ανάλυση στην οποία προέβη στη συνέχεια ο γενικός εισαγγελέας και την οποία σε μεγάλο βαθμό ακολούθησε το Δικαστήριο, μπορεί να έχει ως συνέπεια τον εκ των προτέρων αποκλεισμό της εν λόγω εφαρμογής.

34. Ο γενικός εισαγγελέας εξέτασε στη συνέχεια το ζήτημα αν το αντικείμενο της υποθέσεως Banks — άδειες για την εξόρυξη ακατέργαστου άνθρακα και τα δικαιώματα και οι όροι καταβολής των δικαιωμάτων που περιλαμβάνονται στις άδειες — εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ [31]. Μόνον αφού κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το αντικείμενο αυτό εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ εξέτασε ποιες ειδικές διατάξεις της Συνθήκης αυτής έχουν εφαρμογή στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως [32].

35. Στο πλαίσιο της υποθέσεως Banks υποβλήθηκε στο Δικαστήριο και το προδικαστικό ερώτημα αν τα πραγματικά περιστατικά ενέπιπταν στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Εφόσον δόθηκε καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό, «έπεται ότι το νομικό πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης είναι η Συνθήκη ΕΚΑΧ». Το Δικαστήριο εξέτασε στη συνέχεια ποιες διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΧ είχαν εφαρμογή στις υπό κρίση πρακτικές των επιχειρήσεων [33].

36. Η έννοια του «νομικού πλαισίου» της Συνθήκης ΕΚΑΧ τείνει γενικότερα στον αποκλεισμό της εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ εμποδίζοντας τη λεπτομερέστερη ανάλυση της αντιστοιχίας — ή της ελλείψεως αντιστοιχίας — μεταξύ των διατάξεων των δύο συνθηκών. Καίτοι η προσέγγιση του Δικαστηρίου είναι γενικής εφαρμογής, φαίνεται εκ πρώτης όψεως ελαφρώς διαφορετική από την προσέγγιση του Δικαστηρίου και του γενικού εισαγγελέα Sir Gordon Slynn στην υπόθεση Deutsche Babcock. Το βασικό ζήτημα είναι κατά πόσον το άρθρο 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ έχει περισσότερο ή λιγότερο γενική εφαρμογή. Η απόφαση Banks δεν φαίνεται εν πάση περιπτώσει να αντιφάσκει προς την άποψη του γενικού εισαγγελέα Sir Gordon Slynn ότι το άρθρο 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ *δεν* προβλέπει «ότι καμία διάταξη της Συνθήκης ΕΟΚ δεν αφορά τα προϊόντα άνθρακα και χάλυβα ή τη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα» [34].

37. Στην υπόθεση Deutsche Babcock το Δικαστήριο ήταν διατεθειμένο να δεχθεί ότι ένα μέτρο που λαμβάνεται βάσει της Συνθήκης ΕΚ μπορεί να καλύψει κενό του νομικού συστήματος της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Ενώ υπήρχαν κανόνες της Συνθηκης ΕΚΑΧ στον τομέα των δασμών, κανένας δεν ρύθμιζε το ζήτημα της επιστροφής των αχρεωστήτως καταβληθέντων.

38. Αν η απόφαση του Δικαστηρίου επί της υποθέσεως Banks ερμηνευθεί λαμβανομένων υπόψη των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα Van Gerven (με τις οποίες συνάδει ως προς το σημείο αυτό) είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι θεμελιώνει την αρχή ότι, οσάκις ένα ειδικό ζήτημα εμπίπτει, καταρχήν, στο πεδίο εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚΑΧ και εντάσσεται σε τομέα που διέπεται από μεγάλο αριθμό ειδικών διατάξεων (προκαταρκτική παρατήρηση που διατύπωσε ο γενικός εισαγγελέας), οι διατάξεις αυτές δημιουργούν πλήρες σύστημα για τη νομική ανάλυση των προβλημάτων ή των διαφορών που ανακύπτουν στον τομέα αυτόν. Για να επαναλάβω την μεταφορά του γενικού εισαγγελέα Sir Gordon Slynn, «καταλαμβάνουν

31 — Σημείο 9 των προτάσεων.

32 — Σημεία 10 έως 23 των προτάσεων.

33 — Απόφαση Banks, σκέψεις 9 έως 14· η παραπομπή είναι από τη σκέψη 10.

34 — Υπόθεση Deutsche Babcock, Συλλογή 1987, σ. 5131.

τον χώρο»· δεν υπάρχει κενό για να καλυφθεί στο σύστημα των κανόνων περί ανταγωνισμού της Συνθήκης ΕΚΑΧ, τουλάχιστον στο μέτρο που εφαρμόζεται στις επιχειρήσεις ΕΚΑΧ.

39. Οι αποφάσεις Deutsche Babcock και Banks μπορούν να εναρμονιστούν η μία με την άλλη, με την ακόλουθη κατασκευή. Βάσει της αποφάσεως Banks, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η Συνθήκη ΕΚΑΧ και τα μέτρα που λαμβάνονται βάσει αυτής περιλαμβάνουν ειδικές διατάξεις με επαρκή συνοχή και πεδίο εφαρμογής σε ειδικό τομέα ώστε να θεωρηθεί ότι υπάρχει πλήρες σύστημα ή πλαίσιο, οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου της Συνθήκης ΕΚ δεν εφαρμόζονται επιπροσθέτως με τέτοιες διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΧ ακόμη και αν παρέχουν ευρύτερη προστασία ή περισσότερα ένδικα βοηθήματα. Η ισορροπία που επιτυγχάνεται εντός ενός πλήρους συστήματος μεταξύ των κοινοτικών θεσμικών οργάνων, των κρατών μελών, των ιδιωτών και των επιχειρήσεων και του γενικού συμφέροντος θα μπορούσε να διαταραχθεί από την εφαρμογή διαφορετικών κανόνων της Συνθήκης ΕΚ. Αφετέρου, βάσει της αποφάσεως Deutsche Babcock, σε γενικούς τομείς όπου η Συνθήκη ΕΚΑΧ και τα μέτρα που λαμβάνονται βάσει αυτής δεν παρέχουν πλήρες νομοθετικό σύστημα, μπορούν να εφαρμοστούν διατάξεις του κοινοτικού δικαίου από τη Συνθήκη ΕΚ ελλείψει ειδικών κανόνων ΕΚΑΧ ή αρμοδιοτήτων των κρατών μελών.

40. Πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμα και στη δεύτερη περίπτωση — μη πλήρες σύστημα — το άρθρο 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ δεν έχει ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δύο συστήματα κανόνων, η Συνθήκη ΕΚΑΧ και η Συνθήκη ΕΚ, μπορούν να εφαρμοστούν παράλληλα στο ίδιο ειδικό αντικείμενο εάν οι όροι τους δεν είναι σαφώς αντιφατικοί. Αυτό όμως δεν έχει αποκλειστεί ρητώς· το ζήτημα αυτό δεν ανέκυψε άμεσα στην υπόθεση Deutsche Babcock, καθόσον θα είχε ανακύψει αμέσως σύγκρουση εάν υπήρχαν αισθητά διαφορετικοί κανόνες ΕΚΑΧ και ΕΚ όσον αφορά την επιστροφή [35]. Αυτό δεν θα συνέβαινε κατ' ανάγκη σε άλλες περιπτώσεις, όπου η εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης ΕΚ θα μπορούσε προφανώς να συμπληρώνει μάλλον τις εξουσίες των οργάνων ή των κρατών μελών ή τους ουσιαστικούς κανόνες της Συνθήκης ΕΚΑΧ, και όχι να συγκρούεται μ' αυτούς. Οι ενάγουσες ισχυρίζονται στην υπό κρίση υπόθεση ότι το άρθρο 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ αποσκοπεί στην αποφυγή κάθε άμεσης συγκρούσεως μεταξύ διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ και ειδικών διατάξεων της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Στηριζόμενοι στο γαλλικό κείμενο του άρθρου αυτού υποστηρίζουν ότι η εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης ΕΚ δεν επηρεάζει, υπό την έννοια της «τροποποιήσεως», την εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚΑΧ στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι κανόνες αυτοί συμπληρώνουν και δεν τροποποιούν την εφαρμογή των ειδικών κανόνων της Συνθήκης ΕΚΑΧ [36], και περαιτέρω, ότι ελλείψει άμεσης συγκρούσεως, οι κανόνες της Συνθήκης ΕΚ και της Συνθήκης ΕΚΑΧ ενδέχεται να εφαρμόζονται στα ίδια πραγματικά περιστατικά.

41. Δεν συμφωνώ με την άποψη αυτή. Θεωρώ ότι ειδικά ζητήματα ή πραγματικά περιστατικά ρυθμίζονται πλήρως από τη Συνθήκη ΕΚΑΧ εφόσον υφίστανται ειδικοί

35 — Το Δικαστήριο στηρίχθηκε στο άρθρο 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ για να αποκλείσει τόσο καταφανείς συγκρούσεις σε δύο άλλες υποθέσεις: απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 1985, υπόθεση 239/84, Gerlach, Συλλογή 1985, σ. 3507, και απόφαση της 6ης Ιουλίου 1982, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 188/80 έως 190/80, Γαλλία, Ιταλία και Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής, Συλλογή 1982, σ. 2545.

36 — Το γαλλικό κείμενο του άρθρου 232, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ ορίζει τα εξής: «*Les dispositions du présent traité ne modifient pas celles du traité instituant la communauté européenne du charbon et l'acier (...)*» (η υπογράμμιση είναι δική μου).

κανόνες που διέπουν το συγκεκριμένο ζήτημα, η ρύθμιση του οποίου επιδιώκεται να καλυφθεί με διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής των «συμπληρωματικών» κανόνων της Συνθήκης ΕΚ. Αυτό δίνει σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις συγκεκριμένη απάντηση στο κατά τα λοιπά μάλλον μεταφυσικό ζήτημα πότε ένα κανονιστικό σύστημα μπορεί να θεωρηθεί πλήρες. Θα είναι πάντοτε δύσκολο να κριθεί αν ένα κανονιστικό σύστημα είναι πλήρες εάν δεν περιέχει καμία ρύθμιση ως προς ένα ζήτημα, δεδομένου ότι η παράλειψη μπορεί να είναι είτε συνειδητή είτε να οφείλεται σε αμέλεια. Το έργο του δικαστή διευκολύνεται όταν το επίμαχο σύστημα περιλαμβάνει κανόνες που διέπουν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό όλες τις πλευρές του υπό κρίση ζητήματος. Ειδικότερα, το Δικαστήριο μπορεί να περιοριστεί στο να διαπιστώσει ότι το ειδικό αντικείμενο με το οποίο ασχολείται ρυθμίζεται όσον αφορά τα ζητήματα που ανακύπτουν στο πλαίσιο της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί. Επομένως, είναι δυνατό να διαπιστωθεί ότι ένα σύστημα ρυθμίζει (και μάλιστα ρυθμίζει πλήρως) ένα ειδικό ζήτημα έστω και αν υφίστανται αμφιβολίες ως προς το αν άλλα ζητήματα του ιδίου τομέα ρυθμίζονται εξίσου πλήρως, και ανεξαρτήτως του αν ενδέχεται να υφίσταται ένα διαφορετικό και ευρύτερο σύνολο κανόνων εντός άλλου συστήματος.

42. Νομίζω ότι το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ περιλαμβάνει τους ειδικούς κανόνες που ρυθμίζουν τη συστηματική διάκριση εκ μέρους των αγοραστών εντός της κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα. Επομένως, σύμφωνα με το προηγουμένως αναλυθέν κριτήριο που συνήχθη από τις υποθέσεις Deutsche Babcock και Banks, αποκλείεται η εφαρμογή του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΚ στην υπό κρίση υπόθεση: το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ ρυθμίζει πλήρως τη συστηματική διάκριση στην οποία προβαίνουν οι αγοραστές.

43. Τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως διαφέρουν από τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως Banks ως προς πολλές πλευρές. Καταρχάς, οι αγοραστές που εμπλέκονται στην υπό κρίση υπόθεση δεν είναι επιχειρήσεις ΕΚΑΧ και, επομένως, δεν υπόκεινται στις διατάξεις περί ανταγωνισμού του κεφαλαίου 6 του τίτλου ΙΙΙ της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Δεύτερον, οι ενάγουσες δεν ζητούν την εφαρμογή διατάξεως της Συνθήκης ΕΚ, *κατ' ουσίαν* αντίστοιχης της κρίσιμης διατάξεως της Συνθήκης ΕΚΑΧ· η υπόθεση Banks αφορούσε άλλωστε προβαλλόμενη συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό η οποία αποδοκιμάζεται σχεδόν με την ίδια διατύπωση (καίτοι ο στόχος επιδιώκεται με εντελώς διαφορετικές μεθόδους) στα άρθρα 65 και 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ και στα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ.

44. Οι ενάγουσες (υποστηριζόμενες σε μεγάλο βαθμό από την Επιτροπή κατά την προφορική διαδικασία) στηρίχθηκαν στα χαρακτηριστικά αυτά της παρούσας υποθέσεως για να ισχυριστούν ότι το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ αφήνει κενά στο σύστημα ΕΚΑΧ όσον αφορά την αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά αγοραστών προϊόντων ΕΚΑΧ που δεν είναι επιχειρήσεις ΕΚΑΧ, τα οποία κενά μπορούν να καλυφθούν από την εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού της Συνθήκης ΕΚ, ειδικότερα από το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ. Στηρίζονται ειδικότερα στις παρατηρήσεις του γενικού εισαγγελέα Roemer στην υπόθεση Geitling κατά Ανωτάτης Αρχής [37]. Οι ενάγουσες προβάλλουν το συναφές επιχείρημα ότι δεν μπορεί να υφίσταται ζημία χωρίς αποζημίωση.

37 — Απόφαση της 20ής Μαρτίου 1957, υπόθεση 2/56, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 119.

45. Ο γενικός εισαγγελέας Roemer ισχυρίστηκε στην υπόθεση Geitling ότι «κάθε περιορισμός του ανταγωνισμού κατά την έννοια του άρθρου 65 δεν είναι αναγκαστικά και διάκριση απαγορευόμενη από το άρθρο 4, στοιχείο β'», και ότι «μπορεί πράγματι να υφίστανται πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις και οι οποίες δεν επηρεάζουν κατά τρόπο αξιόλογο τον ανταγωνισμό» [38]. Παρατήρησε στη συνέχεια ότι «οι συμπράξεις και οι επιχειρήσεις που έχουν δεσπόζουσα θέση στην αγορά μπορούν επίσης να περιορίζουν τον ανταγωνισμό με διακρίσεις», και ότι «είναι δυνατόν, σύμφωνα με αυτά που εξέθεσα, ότι οι απαγορεύσεις των διακρίσεων και των συμπράξεων να αλληλοτέμνονται μερικώς, άρα οι δύο αυτές διατάξεις μπορούν να βρίσκονται σε κατ' ιδέαν συρροή» [39]. Συμφωνώ απολύτως με τις παρατηρήσεις αυτές, υπογραμμίζοντας ότι η δυσμενής διάκριση λόγω δεσπόζουσας θέσεως είναι πολύ πιθανό να επηρεάσει τον ανταγωνισμό.

46. Για την παρούσα υπόθεση είναι δυνατόν να εντοπιστούν τρεις κατηγορίες δραστηριότητας στην αγορά: συστηματική διάκριση η οποία συνιστά συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό, συστηματική διάκριση η οποία δεν συνιστά συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό και συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό που δεν συνιστά δυσμενή διάκριση [40]. Οι ενάγουσες ισχυρίζονται πράγματι ότι η αγοραστική πολιτική της CEGB κατά την περίοδο 1986 έως 1990 εμπίπτει στην πρώτη κατηγορία. Στην υπό κρίση υπόθεση παρέλκει η εξέταση του ζητήματος αν ο τομέας της αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς επιχειρήσεων που δεν αποτελούν επιχειρήσεις ΕΚΑΧ και αγοράζουν προϊόντα ΕΚΑΧ υπόκειται σε πλήρες κανονιστικό σύστημα δυνάμει της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Μπορεί βεβαίως να υποστηριχθεί ότι η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά των αγοραστών αυτών, η οποία δεν συνιστά συστηματική διάκριση, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των περί ανταγωνισμού κανόνων της Συνθήκης ΕΚΑΧ (καίτοι σε ορισμένες περιπτώσεις ενδέχεται να διέπεται από το άρθρο 4, στοιχείο δ', της Συνθήκης ΕΚΑΧ), οπότε θα πρέπει να υπόκειται στους περί ανταγωνισμού κανόνες της Συνθήκης ΕΚ. Δεν θα καταλήξω ωστόσο στο συμπέρασμα αυτό, διότι δεν θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των εναγουσών. Η περίπτωση των εναγουσών εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, δεδομένου ότι η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά την οποία επικαλούνται συνίσταται σε συστηματικές διακρίσεις. Οι ειδικοί αυτοί κανόνες καλύπτουν την εν λόγω κατηγορία δραστηριότητας στην αγορά και αποκλείουν την εφαρμογή διατάξεων περί ανταγωνισμού της Συνθήκης ΕΚ, καίτοι οι τελευταίες είναι ευρύτερες, ειδικότερα όσον αφορά τα ενδεχόμενα ένδικα βοηθήματα και τις αγωγές αποζημιώσεως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

47. Είναι γεγονός ότι η εν λόγω συμπεριφορά αγοραστών που αποτελούσαν επιχειρήσεις ΕΚΑΧ, η οποία εισάγει συστηματικά διακρίσεις και αντιβαίνει προς τον ανταγωνισμό, υπόκειται σε ευρύτερο σύστημα κανόνων ΕΚΑΧ και στα κεφάλαια 5 και 6 του τίτλου ΙΙΙ της Συνθήκης αυτής. Εντούτοις, το γεγονός ότι υπό τις συνθήκες αυτές

38 — Προτάσεις επί της προαναφερθείσας στην υποσημείωση 37 υπόθεση, σ. 142.

39 — Όπ.π., σ. 142 και 143.

40 — Οι όροι «συστηματική διάκριση» και «συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό» χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν δραστηριότητες που απαγορεύονται από το άρθρο 43, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ και από τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ, αντιστοίχως.

η Επιτροπή μπορεί να λάβει μέτρα κατά της συμπεριφοράς αυτής βάσει δύο διατάξεων, που αλληλοκαλύπτονται και αλληλοσυμπληρώνονται, παρά βάσει μιας διατάξεως, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, δεν βοηθά τις ενάγουσες. Ούτε το άρθρο 63, παράγραφος 1, ούτε το άρθρο 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, έχουν απευθείας εφαρμογή· και στις δύο περιπτώσεις η εφαρμογή τους εξαρτάται από ενέργειες της Επιτροπής. Είναι αδιανόητο να παραλείψει η Επιτροπή να λάβει μέτρα βάσει του άρθρου 63, παράγραφος 1, κατά συστηματικής διακρίσεως η οποία είναι ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα (αν η διάταξη αυτή ερμηνευθεί υπό το φως του άρθρου 4 της Συνθήκης ΕΚΑΧ) ενώ παράλληλα αποφάσιζε ότι η *ίδια συμπεριφορά* συνιστά χρησιμοποίηση δεσπόζουσας θέσεως για σκοπούς αντίθετους προς τους σκοπούς της Συνθήκης και ότι πρέπει να ληφθούν μέτρα κατ' αυτής βάσει του άρθρου 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

48. Η Επιτροπή μπορεί να προτιμήσει να στηριχθεί σε συγκεκριμένη περίπτωση στη μία διάταξη και όχι στην άλλη λόγω των διαφορετικών μηχανισμών εκτελέσεως που προβλέπουν αυτές — σύσταση προς τις κυβερνήσεις των κρατών μελών βάσει του άρθρου 63, παράγραφος 1, αλλά σύσταση προς τις οικείες επιχειρήσεις βάσει του άρθρου 66, παράγραφος 7, — πλην όμως δεν πρέπει να αποδοθεί ιδιαίτερη σημασία στην ύπαρξη αυτής της ευχέρειας επιλογής. Το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν είναι αρμόδια να απευθύνει συστάσεις απευθείας στις επιχειρήσεις που δεν είναι επιχειρήσεις ΕΚΑΧ και οι οποίες προβαίνουν σε συστηματικές δυσμενείς διακρίσεις που αντιβαίνουν προς τον ανταγωνισμό αλλά μπορεί να τις απευθύνει μόνο στις οικείες κυβερνήσεις δεν σημαίνει ότι η αρμοδιότητα της Επιτροπής βάσει του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ πρέπει *στις περιπτώσεις αυτές* [41] να συμπληρωθεί από τη δυνατότητα αυτής μεν να λάβει μέτρα [42], των δε προσώπων να ασκήσουν ένδικα βοηθήματα ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, σύμφωνα με το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ. Το σύστημα ανταγωνισμού στις περιπτώσεις αυτές θα ήταν επομένως μάλλον ευρύτερο από το σύστημα που ισχύει για τις επιχειρήσεις ΕΚΑΧ όσον αφορά τον αριθμό των αρμοδίων αρχών και των εξουσιών που διαθέτουν αυτές.

49. Περαιτέρω, τέτοια προσπάθεια επιτεύξεως του ίδιου βαθμού αυστηρότητας στη ρύθμιση συμπεριφοράς αντίθετης προς τον ανταγωνισμό με την αυστηρότητα του άρθρου 63, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ θα αντικαθιστούσε ένα σύστημα στο οποίο η Επιτροπή έχει αποκλειστική (καίτοι μεταβαλλόμενη) αρμοδιότητα με ένα σύστημα στο οποίο την αρμοδιότητα αυτή μοιράζεται με τα εθνικά δικαστήρια. Ενώ αυτή η συντρέχουσα αρμοδιότητα είναι συνήθης βάσει της Συνθήκης ΕΚ, η διακριτική ευχέρεια της Επιτροπής *έχει πολύ μεγαλύτερη* σημασία στη ρύθμιση της κοινής αγοράς άνθρακα και χάλυβα απ' ό,τι στη ρύθμιση της γενικής κοινής αγοράς. Η ευχέρεια αυτή θα μπορούσε να νοθευτεί από νεωτερισμούς όπως ο υπό συζήτηση. Ακόμη και εάν η εφαρμογή μόνον του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ σε μια υπόθεση όπως η υπό κρίση έπρεπε να θεωρηθεί παράτυπη (που δεν νομίζω ότι είναι), η εφαρμογή του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΚ σε μια υπόθεση που διέπεται από το άρθρο 63, παράγραφος 1, θα ήταν το λιγότερο εξίσου παράτυπη.

41 — Εξακολουθώ να επιφυλάσσομαι ως προς τις υποθέσεις όπου η αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά εκ μέρους αγοραστών άνθρακα ή χάλυβα που δεν είναι επιχειρήσεις ΕΚΑΧ συνίσταται σε δραστηριότητα που δεν αποτελεί συστηματική διάκριση.

42 — Η Επιτροπή είναι αρμόδια να εκδίδει αποφάσεις με τις οποίες διατάσσει την παύση παραβάσεως του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΚ και να επιβάλλει πρόστιμα για τέτοιες παραβάσεις. Βλ. άρθρα 3, παράγραφος 1, και 15, παράγραφος 2, αντιστοίχως του κανονισμού 17/62.

50. Πρέπει τώρα να εξετάσω προσεκτικά το επιχείρημα ότι ο αποκλεισμός της εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΚ καθιστά δυνατό το ενδεχόμενο ζημίας χωρίς δυνατότητα αποζημιώσεως, κατά παραβίαση της αρχής ubi jus ibi remedium [43]. Έχω ήδη καταστήσει σαφές ότι η προβαλλόμενη συμπεριφορά της CEGB που ήταν αντίθετη προς τον ανταγωνισμό και εισήγαγε συστηματικά διακρίσεις κατά την περίοδο 1986 έως 1990 εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Το ότι η Επιτροπή δεν λαμβάνει μέτρα στην περίπτωση αυτή οφείλεται ενδεχομένως στο ότι θεωρεί ότι δεν έχουν πληρωθεί οι προϋποθέσεις του άρθρου αυτού. Εν πάση περιπτώσει, το πρόσωπο το οποίο θεωρεί ότι ζημιώθηκε πρέπει να έχει τη δυνατότητα να ασκήσει προσφυγή κατά της Επιτροπής δυνάμει του άρθρου 35 της Συνθήκης ΕΚΑΧ για την παράλειψή της να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 63, παράγραφος 1.

51. Από την απόφαση Banks προκύπτει εμμέσως ότι το Δικαστήριο κρίνει ότι η αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής και η δυνατότητα ασκήσεως της προσφυγής του άρθρου 35 της Συνθήκης ΕΚΑΧ στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν ασκείται η εν λόγω αρμοδιότητα παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις στους ιδιώτες στον τομέα του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά άνθρακα και χάλυβα. Η έλλειψη ενδίκου βοηθήματος αποζημιώσεως δεν ώθησε το Δικαστήριο στην περίπτωση εκείνη να διαπιστώσει την ανεπάρκεια των μέσων που διαθέτει η Επιτροπή βάσει της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Οι ενάγουσες ισχυρίζονται ότι η έλλειψη δικαιώματος αποζημιώσεως ισοδυναμεί με έλλειψη ενδίκου βοηθήματος. Το επιχείρημα αυτό όμως προκαλεί το ακόλουθο ερώτημα: ποιό είναι το δικαίωμα; Δεν είναι αυτονόητο ότι ένδικα βοηθήματα με τα οποία ζητείται αποζημίωση πρέπει να παρέχονται σε κάθε περίπτωση οικονομικής ζημίας που προκύπτει από δυσλειτουργία της αγοράς. Η ύπαρξη της προβαλλομένης ζημίας εξαρτάται από την ερμηνεία της Συνθήκης. Η Συνθήκη ΕΚΑΧ προβλέπει μέθοδο ελέγχου και εποπτείας της αγοράς εντελώς διαφορετική από την μέθοδο που προβλέπει η Συνθήκη ΕΚ. Δεν υπάρχει το ενδεχόμενο ζημίας χωρίς δυνατότητα αποζημιώσεως, κατά παραβίαση γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου, σε περίπτωση εφαρμογής μόνο του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως.

52. Καταλήγω, επομένως, στο συμπέρασμα ότι στο πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι στην περίπτωση κατά την οποία ένας αγοραστής που αγοράζει άνθρακα για δική του χρήση και δεν αποτελεί επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 80 της Συνθήκης ΕΚΑΧ κατηγορείται ότι προέβη σε δυσμενή διάκριση όσον αφορά την τιμή, την ποσότητα και άλλους όρους και προϋποθέσεις που διέπουν την αγορά άνθρακα που παράγουν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 80 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η κατηγορία αυτή διέπεται αποκλειστικά από το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη σε συνδυασμό με το άρθρο 4, στοιχείο β', της συνθήκης αυτής.

43 — Ο γενικός εισαγγελέας Darmon υποστήριξε στην υπόθεση C-228/92, Roquette Frères (απόφαση της 26ης Απριλίου 1994, Συλλογή 1994, σ. I-1445, σημείο 51 των προτάσεών του), ότι «η αρχή του δικαιώματος για αποτελεσματική δικαστική προστασία δεν αποτελεί μόνο ένα συνθετικό στοιχείο του συνταγματικού δικαίου των κρατών μελών και μια αξία η οποία καθιερώθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η νομολογία σας την ανάγει σε θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου». Παρέθεσε ειδικότερα την προϋπόθεση που έθεσε το Δικαστήριο στην απόφαση της 30ής Μαΐου 1989, υπόθεση 20/88, Roquette Frères κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 1553, σκέψη 15, ότι τα εθνικά ένδικα βοηθήματα εξασφαλίζουν αποτελεσματικά την προστασία των ιδιωτών που θεωρούν ότι ζημιώθηκαν από τις πράξεις των κοινοτικών οργάνων.

Το δεύτερο ερώτημα

53. Εξέθεσα ήδη την άποψή μου ανωτέρω ότι η Επιτροπή έχει αποκλειστική αρμοδιότητα να εφαρμόσει το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, οπότε το άρθρο αυτό δεν έχει άμεσο αποτέλεσμα ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Τούτο προκύπτει από την επέκταση στο άρθρο 63, παράγραφος 1, του συλλογισμού της αποφάσεως Banks [44]. Επομένως, ελλείψει μέτρων της Επιτροπής υπό μορφή συστάσεως, καμία υποχρέωση, η εκπλήρωση της οποίας μπορεί να επιδιωχθεί ενώπιον εθνικών δικαστηρίων, δεν επιβάλλεται στους αγοραστές. Το κράτος μέλος στο οποίο απευθύνεται η σύσταση αυτή μπορεί να επιλέξει τα κατάλληλα μέσα για την επίτευξη των σκοπών αυτών, τα οποία μπορεί να περιλαμβάνουν ενδεχόμενη προσφυγή σε εθνικά δικαστήρια λόγω μη συμμορφώσεως. Ελλείψει εκτελέσεως της συστάσεως εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους, μπορεί να εξεταστεί το ενδεχόμενο άμεσου αποτελέσματος της ίδιας της συστάσεως με αναφορά στα ίδια κριτήρια που ισχύουν για τις οδηγίες ΕΚ.

54. Όσον αφορά τις ζημίες, το εθνικό δίκαιο μπορεί να προβλέπει αγωγή αποζημιώσεως λόγω μη συμμορφώσεως προς το εθνικό εκτελεστικό μέτρο. Εάν η σύσταση δεν εκτελείται, μπορεί εν πάση περιπτώσει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να είναι δυνατή η άσκηση αγωγής αποζημιώσεως κατά του οικείου κράτους μέλους, έστω και αν η σύσταση δεν έχει άμεσο αποτέλεσμα [45].

55. Στην υπόθεση Banks, το Δικαστήριο δεν έκρινε αν μια απόφαση της Επιτροπής βάσει των άρθρων 65 ή 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ· αναφέρθηκε ωστόσο στη διαπίστωση της Επιτροπής περί παραβάσεως των άρθρων αυτών [46], πράγμα το οποίο σημαίνει ενδεχομένως ότι η Επιτροπή θεωρεί ότι, ανεξαρτήτως του μέτρου το οποίο λαμβάνει, υφίσταται παράβαση προϋπάρχουσας απαγορεύσεως αλλά δεν θεσπίζει απαγόρευση ex nunc. Ρητή απαγόρευση θεσπίζεται στο άρθρο 65, παράγραφος 1, η οποία έχει ως συνέπεια την αυτόματη ακυρότητα των συμφωνιών ή αποφάσεων που συνιστούν παράβαση· επομένως, η αποκλειστική αρμοδιότητα της Επιτροπής δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι οι διαπιστώσεις της δεν μπορούν να έχουν αναδρομική ισχύ αναγόμενη στο χρόνο της συμφωνίας ή της αποφάσεως. Από την άλλη πλευρά, το άρθρο 66, παράγραφος 7, όπως το άρθρο 63, παράγραφος 1, δεν φαίνεται να απαγορεύει τη συγκεκριμένη συμπεριφορά, ελλείψει μέτρων της Επιτροπής. Η γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου και της απαγορεύσεως της αναδρομικής ισχύος των ποινικών ή αστικών κυρώσεων [47] δεν θα ίσχυε εάν η Επιτροπή είχε την αρμοδιότητα να διαπιστώνει παράβαση προϋφισταμένης απαγορεύσεως. Η δυνατότητα αποζημιώσεως για παράβαση του άρθρου 63, παράγραφος 1, προτού η Επιτροπή απευθύνει σχετική σύσταση εξαρτάται βεβαίως από το αν η σύσταση μπορεί να έχει αναδρομική ισχύ. Καίτοι το άρθρο 63, παράγραφος

44 — Προαναφερθείσα.

45 — Βλ. απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1991, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-6/90 και C-9/90, Francovich κ.λπ., Συλλογή 1991, σ. I-5357.

46 — Προαναφερθείσα απόφαση Banks, σκέψη 21.

47 — Βλ. απόφαση της 10ης Ιουλίου 1984, υπόθεση 63/83, Kirk, Συλλογή 1984, σ. 2689, σκέψεις 21 έως 23· απόφαση της 9ης Ιανουαρίου 1990, υπόθεση C-337/88, SAFA, Συλλογή 1990, σ. I-1, σκέψη 13· απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1990, υπόθεση C-331/88, Fedesa κ.λπ., Συλλογή 1990, σ. I-4023, σκέψη 45.

1, πρέπει να ερμηνευθεί λαμβανομένης υπόψη της απαγορεύσεως του άρθρου 4, νομίζω, θεωρουμένου του συνόλου των επιχειρημάτων, ότι η φύση της συστάσεως δεν μπορεί να οδηγήσει στο αποτέλεσμα αυτό.

56. Εν πάση περιπτώσει το ζήτημα της αποζημιώσεως στερείται πρακτικής σημασίας από κάθε άποψη, καθόσον δεν υπήρξε σύσταση της Επιτροπής όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως. Επομένως, δεν τίθεται ζήτημα αποζημιώσεως.

57. Προτείνω να δοθεί αρνητική απάντηση και στα τέσσερα σκέλη του δευτέρου ερωτήματος, ελλείψει συστάσεως της Επιτροπής βάσει του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

Το τρίτο ερώτημα

58. Το ερώτημα αυτό στηρίζεται σε μια υπόθεση, την απόρριψη της οποίας έχω ήδη προτείνει, ήτοι της εφαρμογής της Συνθήκης ΕΚ και, ειδικότερα, του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΚ στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως. Επομένως, παρέλκει η απάντηση στο ερώτημα αυτό.

Το τέταρτο ερώτημα

59. Εξέθεσα ήδη την άποψή μου ότι το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής ελλείψει συστάσεως της Επιτροπής. Εφόσον δεν υπήρξε σύσταση της Επιτροπής οι λοιπές πλευρές του ζητήματος είναι υποθετικές και δεν χρήζουν απαντήσεως.

Το πέμπτο ερώτημα

60. Το Δικαστήριο έκρινε στην υπόθεση Banks ότι οι αποφάσεις που λαμβάνει η Επιτροπή βάσει της αποκλειστικής της αρμοδιότητας δυνάμει των άρθρων 65 και 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ είναι δεσμευτικές ως προς όλα τα μέρη τους δυνάμει του άρθρου 14 της Συνθήκης ΕΚΑΧ και επομένως δεσμεύουν τα εθνικά δικαστήρια. Πάντως τα εθνικά δικαστήρια παραμένουν αρμόδια να ζητούν από το Δικαστήριο να αποφαίνεται επί του κύρους ή της ερμηνείας των αποφάσεων αυτών [48]. Αυτό ισχύει επίσης για την απόφαση της Επιτροπής με την οποία διαπιστώνει ότι η εκ μέρους ορισμένων αγοραστών συστηματική διάκριση, την ωθεί να απευθύνει κατάλληλες συστάσεις στις οικείες κυβερνήσεις.

61. Ενδέχεται εντούτοις να παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την υπό κρίση

48 — Προαναφερθείσα απόφαση Banks, σκέψη 23.

υπόθεση να εκθέσω την άποψή μου ότι οι ισχυρισμοί της Επιτροπής στο έγγραφο της 23ης Μαΐου 1991 δεν αποτελούν διαπιστώσεις όσον αφορά το χρονικό διάστημα από το 1985 έως τις 31 Μαρτίου 1990, που αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας διαδικασίας. Η Επιτροπή αναφέρει με απόλυτη σαφήνεια «ότι αφορά την κατάσταση στην Αγγλία και την Ουαλία, υπό το φως της νέας καταστάσεως που προκύπτει από την εφαρμογή των συμβάσεων προμηθείας άνθρακα μεταξύ της British Coal Corporation, της National Power και της Powergen της 1ης Απριλίου 1990. Άλλα ζητήματα, όπως (...) η κατάσταση προ της 1ης Απριλίου 1990 (...) δεν εξετάζονται» [49]. Ενώ για τη σχετική περίοδο προσάπτονται στη CEGB εντελώς παρεμφερείς πρακτικές, ορισμένοι παράγοντες οδήγησαν την Επιτροπή, κατά την άσκηση της ευρείας εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει στον τομέα αυτό, να υιοθετήσει διαφορετική άποψη όσον αφορά την προηγούμενη περίοδο.

62. Μάλιστα είναι σαφές ότι δεν υπάρχει σύσταση της Επιτροπής όσον αφορά την πολιτική αγοράς άνθρακα της CEGB για το χρονικό διάστημα από το 1985 έως τις 31 Μαρτίου 1990. Εάν υπήρχε τέτοια σύσταση, οι διαπιστώσεις της οποίας θα ήταν δεσμευτικές, δεν θα χρειαζόταν να επεκταθούν σε προηγούμενη περίοδο τα συμπεράσματα που περιέχονται σε απόφαση ισχύουσα για μεταγενέστερη περίοδο. Έχω ήδη καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν είναι αρμόδια να εφαρμόσουν το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, το μόνο που διέπει τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υποθέσεως, ελλείψει συστάσεως της Επιτροπής. Υπό τις συνθήκες αυτές, το υπό κρίση ερώτημα δεν είναι λυσιτελές. Επομένως, παρέλκει η απάντηση στο ερώτημα αυτό.

Το έκτο ερώτημα

63. Το ερώτημα αυτό αφορά τη συμπεριφορά που αποδίδεται στη British Coal ότι δηλαδή ή προκάλεσε ή μετέσχε στη συστηματική διάκριση η οποία προσάπτεται στην CEGB. Μια σύσταση της Επιτροπής προς την οικεία κυβέρνηση θα απαιτούσε να ληφθούν κάποια μέτρα κατά των δραστηριοτήτων τρίτου που συμμετέχει στη συστηματική διάκριση ακόμη και αν ο τρίτος αυτός δεν ήταν ο ίδιος αγοραστής. Εναλλακτικά, ή παράλληλα με ένα τέτοιο μέτρο, μια επιχείρηση ΕΚΑΧ που κατέχει στην αγορά άνθρακα θέση όπως αυτή που κατέχει η British Coal θα μπορούσε να υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Ενδεχομένως η Επιτροπή θα διαπίστωνε ότι η British Coal είχε δεσπόζουσα θέση η οποία την προστατεύει από τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό σε σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς [50]. Στην περίπτωση αυτή η Επιτροπή θα μπορούσε αφενός να θεωρήσει ότι οποιαδήποτε προσπάθεια της επιχειρήσεως αυτής να εκμεταλλευτεί τη θέση της προκειμένου να παρακινήσει τους καταναλωτές να προβούν σε διάκριση υπέρ αυτής και σε βάρος πλέον αδύνατων ανταγωνιστών της συνιστά κατάχρηση της εν λόγω δεσπόζουσας θέσεως για σκοπούς αντίθετους προς τους σκοπούς της Συνθήκης ΕΚΑΧ, και αφετέρου να απευθύνει τελικώς τις αναγκαίες συστάσεις προς την επιχείρηση αυτή ώστε να την εμποδίσει να εκμεταλλευτεί τη θέση της.

49 — Το έγγραφο της Επιτροπής της 28ης Αυγούστου 1990 προς την μόνιμη αντιπροσωπεία του Ηνωμένου Βασιλείου ασχολείται μόνο με τις συμβάσεις που συνήφθησαν από την Powergen και τη National Power.

50 — Στην British Coal έχει ανατεθεί το 97 % της συνολικής παραγωγής άνθρακα στο Ηνωμένο Βασίλειο.

64. Επειδή η συστηματική διάκριση στην οποία προέβησαν η National Power και η Powergen, την οποία προκάλεσε ή στην οποία μετέσχε η British Coal, ρυθμίζεται, κατά την άποψή μου, αποκλειστικά από το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, τείνω να υποστηρίξω την αποκλειστική εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚΑΧ επί του ζητήματος αυτού, για δύο λόγους. Πρώτον, οι λόγοι που επιβάλλουν το πρώτο συμπέρασμα ισχύουν και στην προκειμένη περίπτωση (όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, προκύπτουν άμεσα από την απόφαση στην υπόθεση Banks): η Συνθήκη ΕΚΑΧ περιλαμβάνει ένα ειδικό (και πλήρες) σύστημα κανόνων που διέπουν την επίμαχη συμπεριφορά, το οποίο παρέχει στην Επιτροπή αποκλειστική αρμοδιότητα. Η εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚ είτε από την Επιτροπή είτε από τα εθνικά δικαστήρια πρέπει επομένως να αποκλειστεί. Δεύτερον, το γεγονός ότι οι άμεσα υπεύθυνοι για την προβαλλομένη από τους τις ενάγουσες δυσμενή διάκριση υπόκεινται στους κανόνες της Συνθήκης ΕΚΑΧ συνιστά πρόσθετο επιχείρημα υπέρ της απόψεως ότι η συμπεριφορά των «συνεργών» τους πρέπει να διέπεται από το σύστημα της ίδιας Συνθήκης. Αυτό δεν σημαίνει ότι το επιχείρημα αυτό πρέπει να είναι καθοριστικό σε όλες τις περιπτώσεις, αλλά είναι στην υπό κρίση περίπτωση.

65. Προτείνω επομένως η κατηγορία που μνημονεύεται στο έκτο ερώτημα να εξεταστεί αποκλειστικά υπό το πρίσμα της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

Δικαστικά έξοδα

66. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Πρόταση

67. Προτείνω να δοθούν οι ακόλουθες απαντήσεις στα ερωτήματα που υπέβαλε το High Court of Justice of England and Wales:

1) Στην περίπτωση κατά την οποία ένας αγοραστής που αγοράζει άνθρακα για δική του χρήση και δεν αποτελεί επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 80 της Συνθήκης ΕΚΑΧ κατηγορείται ότι προέβη σε δυσμενή διάκριση όσον αφορά την τιμή, την ποσότητα και άλλους όρους και προϋποθέσεις που διέπουν την αγορά άνθρακα που παράγουν δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 80 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η κατηγορία αυτή διέπεται αποκλειστικά από το άρθρο 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη σε συνδυασμό με το άρθρο 4, στοιχείο β', της συνθήκης αυτής.

2) Τα άρθρα 4 και 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ δεν επιβάλλουν καμία υποχρέωση στον εν λόγω αγοραστή, δυναμένη να προβληθεί ενώπιον εθνικού δικαστηρίου και παρέχουσα τη δυνατότητα ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως για παράβασή της, αν η Επιτροπή δεν έχει διατυπώσει σύσταση δυνάμει του άρθρου 63, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

3) Υπό το φως των απαντήσεων στα ερωτήματα 1 και 2, το άρθρο 86 της Συνθήκης ΕΚ δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση.

4) Η απάντηση στο ερώτημα 2 εξαρτάται από το αν η Επιτροπή απηύθυνε σύσταση στην κυβέρνηση του αρμοδίου κράτους μέλους.

5) Το από 31 Μαΐου 1991 έγγραφο της Επιτροπής δεν επηρεάζει την υπό κρίση υπόθεση, υπό το φως των προτάσεών μου όσον αφορά τις αρμοδιότητες της Επιτροπής και των εθνικών δικαστηρίων σε τέτοιες περιπτώσεις.

6) Οι κατηγορίες ότι ένας παραγωγός άνθρακα που αποτελεί επιχείρηση κατά την έννοια του άρθρου 80 της Συνθήκης ΕΚΑΧ προκάλεσε τη, ή μετέσχε στη, δημιουργία της δυσμενούς διακρίσεως που περιγράφεται στο πρώτο ερώτημα σε βάρος άλλων επιχειρήσεων παραγωγής άνθρακα, λόγω των τιμών και των συνθηκών υπό τις οποίες η πρώτη αναφερθείσα επιχείρηση πώλησε τον άνθρακά της στον αγοραστή στον οποίο αναφέρεται το ερώτημα 1, εξετάζονται αποκλειστικά βάσει της Συνθήκης ΕΚΑΧ.